

Stanko Svetina:

Moje pomladi.

Zunaj sneg in strupen mraz. Nebo se je polagoma in nalahno spustilo doli in je s sivimi perotmi objelo trudno pokrajino in jo zazibalo v težak in globok sen. Od severa je zažvižgalo, glej, motne šipe na oknih se lahko tresejo, pes je zatulil žalostno in zateglo v svoji mrzli hišici tam na koncu dvorišča. Dva črna vrana sta zašla v temno sivino bogve kako in sedaj krožita drug poleg drugega plaho, kakor bi iskala izhoda iz te obupne in mrzle pasti. Ni mogoče. Krožita, krožita v velikih lokih čimdalje hitreje, čimdalje hitreje in naposled sedeta na visoko smreko tam doli ob parobku gozda, da se zazibljejo veje, težko obložene z zmrzlim snegom. Zdaj je dvignil prvi tič glavo in odprl kljun. „Kra-kra, kra-kra“. Tovariš se je ozrl nanj „kra-kra, kra-kra“. A tudi krakanje je zamrzlo. Kakor bi se izlilo morje tekočega svinca na ta ubogo majko zemljó.

Sedim v naslanjaču in gledam skozi okno v to mrzlo, težko zimo. Drugega ne vidim ničesar, samo to žalostno in pusto sivino, par smrek še in ona dva zibajoča se vrana na veji. V peči, za hrbtom mojim, prasketa ogenj, in lena toplota, plavajoča v širokih plasteh po sobi, me objema vsega, da mi je sladko po udih, da mi postajajo veke težke in trudne in da pozabljam svojo samoto.

Kje ste moje pomladi, kje ste dnevi, vriskajoči v svoji prešernosti in moči in v svojem bogastvu neštetihih lepot? Kje ste, ve moje ljubice, da bi božale samotnega popotnika, počivajočega na kamenu ob dolgi, pusti cesti, vijoči se v negotovo, temno bodočnost?

Polagoma, prav počasi se začanja trgati mrzla sivina in nevidne, mehke roke se izmotajo iz nje in me začno gladiti po laseh. Toplo mi je v duši in zdi se mi, da slišim pozvanjati zvonove . . .

Dve enodnevnicí.

I.

Oče me je potrepal po rami.

„Fant, na Bled pojdeva!“

In sva šla k njegovemu prijatelju.

Morda mi je bilo takrat osem let, več ne, prej manj. Takrat sem videl prvič gorenjsko plat in vse njene krasote. Kako sem jih

sprejemal vase, ne vem več. Daleč so leta in spomin jih komaj dosega.

Bila pa je visoka, bela hiša, čezinčez preprežena z zelenjem. Mesec je s sentimentalno roko pobožal Bled in njega okolico, in belina hiš je tlela v fosforni luči. Ona visoka hiša z zelenjem se mi je zdela kakor začaran grad, ves poln bajnih krasot.

Oče je šel s svojim prijateljem po tihi stezi med drevjem naprej, ona je zaostala, prišla k meni in me prijela za roko tako, da sem se je moral okleniti.

Ona. Niti oddaleč ne morem določiti njene starosti; morda ji je bilo dvajset let. Tudi njenega imena se ne spominjam več, bogve, vtonilo je v morju pozabljenja.

Vidim pa pred seboj lep in čudovito nežen ženski obraz, sanjajoč o bogvečem, v najbolj rahli, tresoči se belini mehke polti.

Stopal sem poleg nje, osemletni deček poleg dvajsetletnega dekleta, trdno sem stiskal njeno roko k sebi in sem zrl kakor zamaknjen v oni lepi, z mesečino poplavljeni obraz.

In misli moje so drvile bliskoma. Omamljen od toplote mehke ženske roke in prepojen s sladkostjo nebeške noči sem si sezidal grad, kamor popeljem to svojo lepo — ženo.

In naprej? Naprej?

Osemletni deček je bil slišal o ženitvi. Videl je doma, kako peljejo vrance, okrašeni s pisanimi cveticami, voz in na vozu skrinjo, obtaknjeno okroginkrog z zastavicami, videl je, kako se blišče v solncu velika médena kolesa na komatu prhajočih konjičev, videl je, kako vriska voznik, kako vriskajo domači fantje, ki sedijo zadaj za skrinjo, sredi med seboj godca s harmoniko, videl je zeleno smrečico na vrhu skrinje, smrečico, z zlatimi nitmi in rdečimi, modrimi in belimi papirnatimi trakovi — videl je vse to in je poslušal stare ljudi pred hišo, ki so mahali onim na vozu kakor v pozdrav in ki so se menili — o možitvi in o bali mladega dekleta.

Kaj je takrat mislila ona, ki je šla visoka in lepa roko v roki z menoj skozi bajno noč? — Sam Bog vedi. In kaj bi rekla, če bi vedela, kako trepeče zanjo v ljubezni to drobno otroško srce poleg nje?

V ljubezni?

Da, bila je ljubezen, še po dvajsetih letih ni zamrl spomin v srcu na one lepo ženo in ono pravljčno noč.

II.

Tisto leto sem dovršil drugi razred gimnazije z dobrim uspehom, za kar sem bil deležen od očetove strani precej naklonjenosti. Že ko sem stopil čez domači prag, sem občutil nekako notranjo samozadovoljnost in ponos in vedel sem, da me čakajo tiste počitnice marsikaka vesela presenečenja.

Kakor nalašč je prišla nekega dne na obisk materina sestra iz Trsta. Ta teta me je imela nenavadno rada, sam ne vem zakaj. Kadar je prišla, mi je prinesla, otroku, vsakovrstnih slaščic, zlasti pomoranč, smokev in drugih sladkosti; zato pa je dobila v mojem srcu zase precej prostora. Pogladila me je po laseh, a jaz sem ji poljubil najprej roko in nato še ustna.

„Letos ga moraš pustiti z menoj,“ se je obrnila teta k očetu.

„No, pa naj ostane doma,“ je odvrnil oče na njen dobrosrčni predlog. Imel me je rad in hotel je, da bi hodila skupaj na lov. Bil je učitelj in se je ravnotako veselil počitnic kakor jaz. In ker mi je umrla mati, ko sem imel šele tri leta, in je bil oče tačas še vdovec, se me je vedno razveselil, kadar sem prišel iz mesta domov na kmete. Bila sva skupaj, in zbogom samota in dolgčas! On ti je našel zabavo, če le kdo in če le kje. Ni ga več dobrega starca, da bi hodila po senčnatih dolenjskih gozdovih, ni več zvestega kastorja, ki bi naju spremljal na vseh potih in ki je bil lovec, da mu ni bilo para, ni več tihega somraka kraj gozda, kjer sva pekla z očetom krompir in gledala v iskrečo se žerjavico in poslušala, kdaj zazvoni farne cerkve zvon avemarijo, da odideva počasi domov. Ne, še kastorja je treba poklicati, še tri križčke je treba napraviti iz drobnih klinčkov na kupu polugasle žerjavice, da pridejo ponoči angelci in posedejo krog ognja, še to, še to in naposled kreneva proti domu. Spotoma se še oziram nazaj, vidim, kako se tam v daljavi dviga kvišku iz opuščenega pogorišča sivobel dim, stisne se mi srce v tesnobi, obrnem se strani in že je tam v dolini šola, v kuhinji luč in ob luči stara mati, ki se sklanja nad ognjiščem in misli na naju, kje sva tako dolgo ostala . . .

„Bo fant vsaj morje videl,“ je prigovarjala teta, ki ni hotela odnehati.

„Ah, morje!“ sem vzdihnil in v tistem hipu sem si že slikal v duhu ono široko, temnozeleno vodo, ki me je pozneje tolikokrat in tolikokrat klicala na skrivnem k sebi in ki me je vlekla k sebi z neodoljivo silo.

Oče je ostal neizprosni in mračni, toda ko sem začel siliti še jaz, se je nazadnje vendarle omehčal in se udal vsaj za štirinajst dni.

In peljala sva se s teto v Trst.

Medpotoma mi je pripovedovala o svoji rejenki Aniti, ki je razposajena, živa muca, s katero se bom gotovo takoj spoprijateljil. Poslušal sem dobro ženo pozorno, a slišal nisem ničesar. V mislih mi je bilo samo morje, ono široko morje, prostrano, tako zaželjeno morje.

In videl sem morje in videl sem Anito . . .

Bilo ji je kakih petnajst let — lepo duhteč popek rožegavtrože. Bila je drobna in bela, tako bela, da se ji je poznala vsaka žilica pod svileni kožo. Lase je imela temne kakor noč, oči žareče, nos raven, grški, in ustna kakor dvoje malin. V vsem svojem bitju je kazala naturnost, ki se je jasno in krepko izražala v vsaki njeni kretnji, govorici in pogledu.

Bilo je avgusta meseca in solnce je peklo in žgalo. Podnevi smo bili doma: prvi je zadremal v naslanjaču, drugi je spustil žaluzije, slekel se in legel v posteljo, tretji je bil zaspal že za mizo. Vročina nas je tako prevzela, da smo bili popolnoma brez moči, posebno jaz, ki je še nisem bil vajen. No, proti večeru je nekoliko odjenjalo in kmalu smo bili vsi pokonci in pripravljeni za izprehod.

In šli smo počasi iz mesta proti Občinam. Midva z Anito sva šla naprej, teta s svojo starejšo hčerko in s sinom zadaj.

Ob vsakem njenem pogledu sem moral povesti oči, vsak dotikljaj njene roke me je stresel. Rdel sem, božal ji belo roko čudovito nežne oblike in pojecljaval ponevedoma besede, narekovane mi od bogvekod. Gledala je v tla in zardevala ravnotako kakor jaz.

Obstala sva in se ozrla na Trst in na morje za njim. In srce je pelo.

Razprostrlo si se morje, široko si se razprostrlo, da ti ni videti mejâ. Mogočno si in veličastno v svoji krasoti. Zaljubilo se je vate solncé in ti si mu dovolilo, da te poljubi in ljubi vso noč in vedno. Zlata je vsa ta vajina ljubezen. In visoka in stanovitna. In globoka. Pesem.

Ne vem več, kaj se je tačas vzbujalo v meni, toda zdi se mi, da se je porajala moč ob pogledu na obširnost tega morja pred menoj, lepota je vzbudila vročo ljubezen in tiste bele lastavice, ki so kakor misli priplavale od bogvekod in se spreletavale v sijaju potaplajočega se solnca in si močile peroti in hitele naprej, naprej — so nosile hrepenenje.

Ko sem se ozrl v tiste lepe, zdaj široko odprte, zasanjane oči, sem privil Anito k sebi in jo poljubil. Iztrgala se mi je iz objema in stekla naprej. Tisti dan ni spregovorila z menoj niti besedice več.

Drugi dan, takoj po kosilu, sem spustil v spalnici rulete, legel v posteljo, se odel z rjuho in zaspal.

Ko sem se zbudil, mi je padel pogled na Anitino snežno posteljo. Glej jo, saj je šla ona tudi spat. Črni lasje so se vili kakor temna reka po beli rjuhi, ki je tesno objemala mlado, napol razvito telo. Njene grudi, dva bela, bela rožna popka, so se dvigale enakomerno in padale, z obraza je sevala milina in nedolžnost.

Gledal sem jo precej časa s postelje, nato pa mi je prišlo na misel, da ne bi bilo napak, če bi jo poljubil prav na tistem na ona sočna malinja usteca. Ta misel mi je bila tako všeč, da se je nisem mogel otresti in da me je premagala popolnoma. Vstal sem prav počasi in sem stopical po prstih do Anitine postelje.

Kakor golobček, kakor bel angelček. Sklonil sem se, pridržaval nekaj časa sapo, nato pa sem se dotaknil z ustnicami ustnic.

Komaj vidno so se zatresle svilene trepalnice in zdaj se je ozrlo vame dvoje globokih, pravljinih jezer. Prav nič se ni hudovala. Saj sem jo bil poljubil na speča ustna tako pobožno in tako tiho, da je ne bi zbudil.

Nasmehnila se mi je in me objela krog vratu. Vnovič sem jo privil k sebi in vnovič sem jo poljubil. Bil sem v silni zadregi. Zdaj se me je oklenila z obema rokama in me pritisnila na prsi. Pri tem se ji je odtrgal na rami gumb pri srajčki in prikazala se je nežna polt mladih grudi, kakor bel, nanovo padli sneg. Pokleknil sem k nji na belo posteljo in tudi ona je pokleknila. Tako sva klečala tam, objemala se, poljubovala in jokala, jokala . . .

A sama nisva vedela, zakaj in čemu.

